

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle veronumeromenettelyn laajentamisesta ja laiksi verontilityslain 13 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle veronumeromenettelyn laajentamisesta ja laiksi verontilityslain 13 §:n muuttamisesta (HE 2/2021 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan verojaostossa.

Asiantuntijat

Verojaosto on kuullut:

- erityisasiantuntija Pertti Nieminen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Päivi Kantanen, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Tapani Aaltela, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtava asiantuntija Helena Hynynen, Verohallinto
- ylitarkastaja Tommi Lehtinen, Verohallinto
- johtava veroasiantuntija Sami Varonen, Verohallinto
- pääanalyytikko Jouni Kytölä, Verohallinto, Harmaan talouden selvitysyksikkö
- toimitusjohtaja Elina Andersson, Meriteollisuus ry
- asiantuntija Mikko Räsänen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- veroasiantuntija Saara Hietanen, Finnwatch ry
- VT, vastaava lakimies Ville Wartiovaara, Rakennusteollisuus RT ry
- veroasiantuntija Jukka-Pekka Hellman, Suomen Yrittäjät ry

Verojaosto on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- STTK ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Valiokunnan mietintö VaVM 5/2021 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki veronumerosta ja veronumerorekisteristä sekä muutettavaksi työturvallisuuslakia, verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettua lakia, yksityisistä turvallisuuspalveluista annettua lakia sekä verontilityslakia.

Esityksessä ehdotetaan, että rakennuslalla käytössä oleva veronumeromenettely otettaisiin käyttöön myös laivanrakennuslalla. Voimassa oleva veronumerosta ja rakennuslalan veronumerorekisteristä annettu laki kumottaisiin. Tilalle säädettäisiin uusi laki veronumerosta ja veronumerorekisteristä, johon tehtäisiin voimassa olevaan lakiin verrattuna menettelyn soveltamisalan laajentamisen edellyttämät muutokset. Työturvallisuuslakia muutettaisiin siten, että yhteisellä rakennustyömaalla työskentelevän henkilön tunnistetta ja luettelon pitämistä yhteisellä rakennustyömaalla työskentelevistä koskevat velvollisuudet ulotettaisiin koskemaan myös telakka-alueella tapahtuvaa työskentelyä. Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettuun lakiin ja yksityisistä turvallisuuspalveluista annettuun lakiin tehtäisiin teknisiä muutoksia.

Verontilityslakia muutettaisiin siten, että Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle ja Ålands kommunförbundille lisättäisiin tiedonsaantioikeus Ahvenanmaan maakunnan kuntien osalta yhteisöille maksuunpannuista yhteisöveroista.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2022. Työnantaja, telakka-alueella pääasiallista määräysvaltaa käyttävä työnantaja ja rekisteriin merkittävä henkilö voisivat kuitenkin hakea laivanrakennuslalla työskentelevän henkilön merkitsemistä veronumerorekisteriin 1.4.2022 alkaen. Muista lakiehdotuksista poiketen verontilityslain muutos on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan jo 1.1.2022.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa esityksen hyväksymistä muuttamattomana. Valiokunta korostaa esityksen tavoitteita ja pitää niitä kannatettavina.

Esityksen tavoitteena on vähentää harmaata taloutta laivanrakennuslalla. Veronumeromenettelyn tarkoituksena on Verohallinnon tietokannasta puuttuvan ulkomaisen työvoiman saaminen verovalvonnan piiriin ja lisäksi vähentää mahdollisuuksia pimeään työn tekemiseen. Veronumeron sisältävän tunnistekortin käyttövelvollisuus tuo telakka-alueella työskentelevät ulkomaiset työntekijät verovalvonnan piiriin, sillä veronumeron saamiseksi heidät on rekisteröitävä Verohallinnon asiakasrekisteriin ja rekisteröinnin yhteydessä heidän verovelvollisasemansa voidaan selvittää.

Esityksen perusteluiden mukaan esitystä muutettiin jo lausuntopalautteen perusteella sen jatkovalmistelussa siten, että yhteisen rakennustyömaan päätoteuttajalta ja telakka-alueen pääasiallista määräysvaltaa käyttävältä työnantajalta poistettiin valvontavelvollisuus siitä, että työntekijä on merkitty veronumerorekisteriin oikealla toimialalla työskentelevänä. Valvontavelvollisuuden

Valiokunnan mietintö VaVM 5/2021 vp

asettamista pidettiin ongelmallisena velvollisuuden noudattamisen valvonnan ja velvollisuuden laiminlyönnistä seuraavien sanktioiden kannalta.

Asia nousi esille myös valiokunnan asiantuntijakuulemisessa. Valiokunta pitää valittua mallia perusteltuna ja kannattaa valvontavelvollisuuden rajaamista esityksen mukaisesti. Oikeaa toimialaa koskevan valvontavelvollisuuden merkitys ei ole veronumerorekisteriin liittyvän verovalvonnan ja harmaan talouden torjunnan kannalta keskeisessä asemassa, ja valvontavelvollisuuden poistaminen pienentää myös esityksestä yhteisen rakennustyömaan päätoteuttajalle aiheutuvaa hallinnollista taakkaa.

Veronumerorekisteriin on kuitenkin perusteltua merkitä tieto siitä, työskenteleekö työntekijä tai itsenäinen työnsuorittaja rakennusalalla vai laivanrakennusalalla. Tieto työskentelyalasta on tarpeen kahdesta syystä. Ensinnäkin tieto työskentelyalasta mahdollistaa Verohallinnon tehokkaamman harmaan talouden valvonnan. Verohallinto voi kohdistaa valvontatoimia paremmin, kun sen käytössä on veronumerorekisteriin merkitty tieto työntekijän työskentelyalasta. Toiseksi tieto työskentelyalasta on tarpeellinen veronumerorekisteristä poistamista koskevan menettelyn kannalta. Esityksen mukaan veronumerorekisteristä poistamisen menettely ja määräaika poikkeavat laivanrakennusalalla siitä, mitä rakennusalalla säädetään. Täten valiokunta yhtyy esityksen perusteluihin ja valittuun malliin tietosisällön osalta.

Valiokunta kiinnittää huomiota esityksen vaikutuksiin julkiseen talouteen. Esityksellä tavoitellaan harmaan talouden vähenemistä laivanrakennusalalla. Harmaan talouden verovalvonnan tehostaminen lisää yrityksiltä ja työntekijöiltä kertyvien verotulojen ja työnantajasuoritusten määrää.

Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön tekemän selvityksen mukaan vuodesta 2011 lähtien toteutetut rakennusalan lainsäädäntömuutokset, kuten käännetty arvonnäkökulma, veronumerorekisteri sekä urakka- ja työntekijäilmoittaminen ovat kasvattaneet rakennustoimialan palkkasummaa vuonna 2015 arviolta yhteensä 300 miljoonaa euroa. Verotuoton arvioitiin kasvaneen 100 miljoonaa euroa samana vuonna. Vaikka rakennusalalla toteutetut harmaata taloutta ehkäisevät toimet muodostavat kokonaisuuden eikä veronumerorekisterin osuutta verotuottojen kasvusta ole mahdollista arvioida muista toimenpiteistä erillisenä eränä, pitää valiokunta harmaan talouden torjunnan toimia tältä osin mittavina.

Tämän vuoksi valiokunta pitää tärkeänä, että jatkossa arvioidaan myös telakoilla urakka- ja työntekijätietojen ilmoittamisvelvollisuutta. Myös osa valiokunnan kuulemista asiantuntijoista on esittänyt, että rakennusalalla käytössä oleva työntekijätietojen ilmoittamismenettely otettaisiin käyttöön myös telakoilla vero- ja työsuojeluvalvonnan tehostamiseksi. Esitys ei tässä vaiheessa sisällä mainittujen tietojen ilmoittamista.

Valiokunta pitää perusteltuna, että työntekijätietojen ilmoittamisvelvollisuuden tarpeellisuutta laivanrakennusalalla arvioidaan siinä vaiheessa, kun veronumeromenettelyn käyttöönoton vaikutuksista harmaaseen talouteen telakoilla on saatu kokemuksia. On myös huomattava, että verovalvonnan näkökulmasta vähäiseen määrään telakoita voidaan lähtökohtaisesti kohdistaa valvontatoimenpiteitä toisella tapaa ja kokonaisuutena kattavammin kuin moninkertaiseen määrään rakennustyömaita myös ilman työntekijätietojen ilmoittamisvelvollisuutta.

Valiokunnan mietintö VaVM 5/2021 vp

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa puollettiin veronumeromenettelyn laajentamista myös muille toimialoille kuin telakoille. Valiokunta viittaa tältä osin hallitusohjelman tavoitteisiin. Hallitusohjelman mukaan veronumeron käyttöönoton tarvetta ja edellytyksiä kartoitetaan muille riskialoille, kuten matkailu- ja ravintola-alalle. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan veronumeromenettelyn laajentamista koskevia aikaisempia selvityksiä on tarkoitus päivittää hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti vuoden 2021 aikana muiden toimialojen osalta. Samassa yhteydessä kartoitetaan mahdollisia muille toimialoille paremmin soveltuvia veronumeromenettelyn malleja valvonnan tehostamiseksi. Valiokunta korostaa näiden toimien tarpeellisuutta ja pitää niitä kannatettavina.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 2/2021 vp sisältyvät 1.—5. lakiehdotuksen.

Helsingissä 11.5.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johannes Koskinen sd
varapuheenjohtaja Arto Pirttilahti kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Vilhelm Junnila ps
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Merja Kyllönen vas
jäsen Pia Lohikoski vas
jäsen Matias Marttinen kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Markku Eestilä kok
varajäsen Sari Essayah kd
varajäsen Mari Holopainen vihr (osittain)
varajäsen Juha Pylväs kesk
varajäsen Lulu Ranne ps
varajäsen Janne Sankelo kok
varajäsen Jussi Wihonen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ilkka Lahti